

**До нарису „ДЦ УНР в екзилі
між 1920 і 1940 роками”.**

В-во Українське Інформаційне Бюро

Від автора

На початку мого нарису п. н. “Д.Ц. УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками”, друкованому продовженнями в часопису “Свобода”, я зазначив, що це тільки дуже короткий огляд минулої діяльності органів екзильного Державного Центру. Отже, зрозуміла річ, що в цьому багато справ порушено лише побіжно, а про деякі, може навіть дуже істотні моменти, зовсім не згадувалося. Я сподіваюся поширити цей огляд, маючи в майбутньому під руками різні джерельні матеріяли і документи, яких тепер не мав у моєму розпорядженні. Але багато осіб звернули мені увагу, що треба хоч кількома реченнями доповнити пропущені справи. Роблю це тепер, хоч знову ж таки дуже коротко, і певно, невиспачально.

Пишучи про тих старшин Армії УНР, які значно пізніше, аніж листопад 1920 року, вийшли з України до Польщі чи Румунії, беручи на території України участь в повстанській боротьбі проти московських большевиків, я згадав для прикладу лише два прізвища, хоч таких старшин було досить багато. Тепер хочу до згаданих сотн. Петра Самутина і сотн. Василя Недайкаші додати ще два прізвища, які брали визначну участь протягом ще кількох років у повстанському русі в Україні, а саме: Отамана Івана Лютого-Лютенка, що був відомий своєю діяльністю і на еміграції, а тепер проживає в ЗСА і відомий своєю щедрістю на різні національні цілі, та тодішнього сотника, потім полковника бл. п. Якова Орла-Гальчевського, що прийшов з України у вересні 1922 року і трагічно загинув в роках Другої світової війни, Від 1927 до 1937 року бл. п. Яків Гальчевський був контрактним старшиною в польській армії під прізвищем Войнаровського, бо його власне прізвище було занадто відоме большевикам, як одного з визначних провідників повстанського руху.

Описуючи діяльність ДЦ УНР на полі науково-освітньої і дослідної діяльності, я пропустив одну дуже важливу справу, а саме покликання до життя декретом ДЦ УНР в 1938 році Української Могилянсько-Мазепинської Академії Наук, що сталося в тому часі,

коли окупаційна влада в Україні цілковито ліквідувала всяку автономію й хоч який-такий національний характер Академії Наук у Києві. Першим Президентом УММАН в 1938 році став проф. Степан Смаль-Стоцький, а після його смерті був ним проф. Іван Фещенко-Чопівський, при чому обидва були дуже визначними науковцями. Війна і деякі спеціальні обставини на другій еміграції спричинилися до часового припинення діяльності УММАН. В 1978 році декретом ДЦ УНР в екзилі було відновлено діяльність УММАН, а її Президентом став заслужений український науковець проф. Ярослав Рудницький.

Позатим мушу ще про дещо написати, але не в порядку доповнення до мого нарису, а в порядку спростування.

У "Свободі" з 2-го серпня 1983 р. видруковано листа п. Богдана Певного, який закидає, що в моїх статтях є місця "розбіжні з правдою", не наводячи цих місць (можна було б вжити напр. вислову "помилкові місця", а не образливого "розбіжні з правдою"). Але яким чином може про це судити п. Б. Певний, якому в 1940 році було не більше, а може й менше, десяти років життя? І на підставі яких документів висловлено таке нечемне твердження? У вступі до моїх статей я писав, що ручаюся за правдивість поданих фактів, бо й можу на все в разі потреби дати свідків, документи, пресові комунікати чи повідомлення. Тому вважаю, що можливі критики мають повне право не погоджуватися з моєю інтерпретацією тих чи інших справ, але не закидати мені "неправди", проти чого я змушений рішуче боронитися.

Проте, не це головне в листі його автора: п. Б. Певний вважає, що я "знеславлював" його покійного батька, бл. п. Петра Певного. В чому було це "знеславлювання"? Я написав, що покійний, п. Петро Певний очолював парламентарну репрезентацію Волині, що належала до Безпартійного Бльоку Співпраці з Урядом (очевидно, з польським урядом). Це абсолютна правда і в цьому немає "знеславлювання". Я написав, що ця репрезентація Волині вела політику "в порозумінні з воєводою Волині Г. Юзевським, який не був прихильний до уряду УНР". Хто знає тодішні відносини у Польщі, той не може заперечити, що сеймова група, яка належала до Безпартійного Бльоку Співпраці з Урядом, не могла діяти без порозуміння з представниками польського уряду, а на Волині таким представником був кожночасний воєвода. Чому ж Г. Юзевський ставився неприхильно до уряду УНР і в чому це проявлялося, про це я писатиму пізніше в моїх ширших спогадах.

Зрештою, я не подавав жадних критичних зауважень до діяльності парламентарної репрезентації Волині на чолі з бл. п. Петром Певним. Вважаю, що ця діяльність мала і деякі позитивні моменти (напр. пресовий орган цієї групи обстоював право України на самостійну державу, а засновувані нею т. зв. “Рідні хати” проявляли українську культурну працю). Я тільки ствердив, що скзильний уряд УНР не підтримував з цією групою ПОЛІТИЧНИХ взаємин. Це цілковита правда. Але п. Богдан Певний твердить щось протилежного, покликуючись, між іншим, на якісь листи Головного Отамана Симона Петлюри, “У порозумінні з яким мій батько почав свою політичну діяльність у Польщі, спочатку у Варшаві, а потім на Волині” (цитата з листа п. Б. Певного до часопису “Свобода”).

Останнє твердження автора листа — це непорозуміння, яке можна пояснити хіба тим, що будучи в тому часі малолітньою дитиною (або й ще ненародженим) п. Б. Певний про ці справи нічого не знав. Покійний П. Певний розпочав свою діяльність видаванням газети у Варшаві (здається назва газети була “Українська нива”), а потім перенісся на Волинь, ставши послом до польського сейму. Газету покійний п. П. Певний почав видавати в кінці 1920-х років, не раніше 1927 або й у 1928 році. Головний Отаман С. Петлюра трагічно загинув в травні 1926 року. Яким же чином могло бути якесь порозуміння між Головним Отаманом і п. Петром Певним у справі політичної діяльності цього останнього?... Якщо на підставі таких “документів” п. Богдан Певний наважується закидати мені “розбіжність з правдою”, то хай це залишається на його сумлінні.

Пан Б. Певний ще твердить таке: “Після трагічної смерти Головного Отамана мій батько був у постійному зв'язку з президентом Лівичьким (очевидно, Андрієм Лівичьким — М.Л.) у Варшаві, а потім у Німеччині”. Я не заперечую, що бл. п. Петро Певний мав контакти з Головним Отаманом Петлюрою і Андрієм Лівичьким. Але це не торкається діяльності покійного П. Певного на Волині. Я, звичайно, ліпше, ніж хто інший, знаю, з ким мій батько (А. Лівичький) перебував у ПОЛІТИЧНИХ взаєминах. Можливо, що мій батько десь і колись приватно зустрівся з Покійним, як він уже був послом до польського сейму. Так само це могло бути і в Німеччині в час діпівських таборів. Але я писав про ПОЛІТИЧНІ взаємини, чого ніхто не може заперечити. Повторюю: я не розумію, чому п. Б. Певний твердить, що я “знеславлював його покійного батька”?

Микола Лівичький

